

FUZÜLİ’NİN “USANMAZ MI” REDİFLİ GAZELİNİN YAPISALCILIK AÇISINDAN İNCELENMESİ

Sibel ÜST*

Özet

Bu makalede Fuzûlî’nin “usanmaz mı” redifli gazelinin yapısalcilik açısından incelenmesi ele alınışından bahsedilmiştir. Öncelikle dilbilim ve yapısalcilik hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra şiir açıklanmış ve yapısal özellikleri gösterilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Fuzûlî, gazel, yapısalcilik.

Abstract:

In this article mentioned that rhyme with “usanmaz mı” gazel of Fuzûlî was investigated point of view in structuralism. Before given some information about linguistics and structuralism. After gazel was explained and structural specialities was point out.

Key words: Fuzûlî, gazel, structuralism.

İnsanoğlu var olduğu günden beri karşılaştığı durumlar hakkında görüş bildirme, açıklama yoluna gitmiştir. Yazılı metinlerin anlamlandırma ve açıklama çalışmaları ilk olarak dinî metinler başta olmak üzere eski Yunan’daki metinlerin açıklanması ile birlikte hem bir anlamlandırma çabası hem de eleştiri tekniğinin ortaya çıkışı söz konusudur.

Başta metni anlamaya yönelik daha sonra da bu anlamlandırmayı nesillere aktarmayı amaç edinen bu tutum, dilin canlı ve sürekli değişen yapısı karşısında dili bir sisteme sokma, kurallarını belirleme mecburiyetine itmiştir. Bu durum dil üzerine çalışmaları başlatmış ve dilin kuralları ortaya konulmuştur. Bu kurallar bütünü metni anlamayı kolaylaştırmış ve eleştiri sisteminde de kriter oluşumuna sebebiyet vermiştir. Bu gelişim süreci içerisinde dil çeşitli kollara ayrılmış ve hepsi bir bilim dalı olarak tarihî seyrini devam ettirmiştir. *Bu bilim dalları, bir dile ait metinlerin anlaşılmasını engelleyen birçok sakıncayı ortadan kaldırmış, dil ve dilbilimsel eleştiri bu metinlerin tutarlı olarak yorumlanmasını sağlamıştır* (ERDEM 2003:228).

---

* Erzincan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, TDE Bölümü Araştırma Görevlisi.

Bu makalenin hazırlanmasında yardımlarından dolayı Muhterem Hocalarım Doç. Dr. Atabey KILIÇ’a, Dr. Yavuz BAYRAM’a ve Dr. Mehmet Dursun ERDEM’e teşekkür ederim.

Tarihî seyr içerisinde ortaya çıkan dilbilimsel eleştiri kuramlarından biri de yapısalcılık kuramıdır.

Olguları bir bütünün ögeleri olarak ve bu bütün içindeki ilişkileri bakımından tek tek ele alan, ele aldığı bu ögeleri yapısal açıdan inceleme amacı güden, dilbilimin yanısıra, farklı insanî bilimlerde de rol oynayan çeşitli akımlara verilen ortak ad olarak yapısalcılığı görmekteyiz.

20. yüzyıl, insan bilimlerinde yapısalcılık çağı sayılır. Yapısalcılık ilk kez dilbilim sahasında kendini göstermiş ve bilimsel bir kimlik kazanım sürecini bu alanda tamamlamıştır. Yapısalcılık, bazen olguları ifade eden bir yöntem olarak benimsenmiş bazen de öğretisi veya farklı grupların ortak eğilimi olarak tarif edilmiştir.

1950- 1960 yılları arasında büyük bir yayılma gösteren yapısalcılık, dilbilim dışında özellikle insanbilim alanında F. de Saussure'ün, R. Jakobson'un ve N. Trubetskoy'un çalışmalarının yanı sıra matematik ve mantıktan da yararlanan C. Levi- Strauss'ta en ileri yöntemsel aşamasına ulaşmıştır. Yapısalcılık, göstergebilim alanında da etkisini güçlü bir biçimde duyurmuş, değişik doğrultularda gelişen çeşitli akımların kalkış noktasını oluşturmuştur (VARDAR 2002:219).

İsminden de anlaşılacağı üzere, yapısalcılık yapılarla ilgilenir ve özellikle de bu yapıların işlenmesini sağlayan genel yasaları inceler. Yapısalcılık fenomenleri tek tek bu yasaların bazı bölümlerine indirgeme eğilimindedir.

Herhangi bir sistemde birimlerin tek başlarına değil de bu sistem içerisinde yer alan diğer birimlerle anlam kazanırlar. Bir şiir yapısal olarak incelendiğinde şiiri oluşturan her ögenin kendi bünyesinde bir anlam barındırdığı görülebilir. Aynı zamanda farklı imgelerin şiir içerisinde gezindiğini de görmek mümkündür. Ama önemli olan ya da ortaya çıkarılmak istenen bu farklı imgelerin nasıl bir araya getirileceğidir. Bu bir araya gelişten doğan yeni anlamlar, imgeler dünyasını açığa çıkarmaktır. Bununla birlikte yapısalcı anlayışta öne çıkan şart, imgelerin anlamlarının birbirleriyle olan ilişkiden doğduğunu ispatlamaktır. *İmgelerin tözel değil sadece ilişkisel bir anlamı vardır. Yani imgeler varlıkları ve bir araya gelişleri ile birbirlerini tanımlar ve tamamlarlar.*

Genel anlamda yapısalcılık, bu dil kuramını, dilin kendisi dışındaki nesne ve faaliyetlerle uygulama çabasıdır. Bir mite, güreş müsabakasına, kabilevi akrabalık sistemine, lokanta münüsüne veya bir yağlı boya resme bir göstergeler sistemi olarak bakabilirsiniz; yapısalcı analiz ise, bu göstergelerin birleşip anlama dönüşmesini sağlayan temel yasalar kümesini yalıtıma çalışır.

Fredric Jameson'un dediği gibi, yapısalılık her şeyi dilbilimin terimleriyle yeni baştan, bir kez daha düşünme girişimidir (EAGLETON 1996:123-158).

XX. yüzyılda gelişmeye başlamış dilbilim kuramları daha sonra sistematik bir yapıya ulaştıklarında *yapısalcılık* kuramı ortaya çıkmıştır.

Çağdaş yapısalci dilcilere göre dil, birbirine dayanan ve bağımlı parçalardan kurulu bir sistemdir (BAYRAV 1998:10).

Yapısalcılar özellikle bütün sisteme önem verirler. Dili oluşturan birimler ancak sistem içerisinde anlamlıdır. Anlamlı ve anlamsız bütün birimler sistem içinde işlevseldirler (ERDEM 2003:231).

Yapısalcıların, insan anlamlarının inşa edilmişliğine yaptıkları vurgu önemli bir ilerlemeyi temsil ediyordu. Yapısalcılar için anlam; ne her insanın zihninde ayrı ayrı ortaya çıkan ve tek tek bireylere ait olan bir oluşum ne de burjuvanın savunduğu gibi uhrevî kimliğe bürünerek zihinlere akıveren bir vahiydir. Anlam; imgelerin bir araya gelerek oluşturduğu ortak bir anlamlandırma sistemidir sadece. Bununla birlikte dil bireyden önce geliyordu ve dil bireyin değil, birey dilin ürünüydü. Anlam doğal, bakıp görülebilecek ya da sonsuza kadar belirlenmiş bir şey değildi; dünyayı yorumlama biçiminiz elinizin altındaki dillerin bir işleviydi ki bunların hiçbir değişmez yanı yoktu (EAGLETON 1996:123-158).

Yapısalcılıkta eleştirici yansız olarak metne bakar. Ne yazar ne de diğer etkenleri dikkate alarak metne bakmaz. Metne tarafsız olarak karşıdan bakar ve kendi kurduğu modellerle karşılaştırarak onu incelemeye çalışır. Yapısalcılık metni incelerken belirgin bir yol takip eder. İlk olarak eleştirmen metni birim parçalara böler. Bu parçalar anlambilimi, sözdizimi, söyleniş biçimi olarak üçe ayrılır. Bu inceleme sonucunda eleştirmen metni kendine has yönlerini bulup yorumlar (ERDEM 2003:232).

Yapısalcı incelemede hedeflenen amaç iki temel üzerinde ifade edilebilir: *Ele aldığı yazının –G. Genette'nin deyimiyle- iskeletini ortaya çıkararak o yazıyı betimler ya da yazının aracılığı ile (ve on benzeyen başka çalışmalara dayanarak) edebiyatın özelliğini, yapılarını bulmaya çalışır (BAYRAV 1998:174).*

Biz de makalemizde yukarıdaki açıklamalara dayanarak Fuzûlî¹'nin *usanmaz mı* redifli gazelini yapısalci bir yaklaşımla ele alacağız. Ancak bilinmektedir ki Dîvân şiiiri anlam dünyası ve bu dünyayı oluşturan mazmunları ile oldukça zengindir. Bu açıdan

¹ 16. yüzyıl Dîvân şairidir. Ayrıntılı bilgi için bk. İPEKTEN 2000, TARLAN 1998, KÖPRÜLÜ 1931, YEŞİRGİL 1952, MAZIOĞLU 1956, CUNBUR 1956, ARASLI 1958, MENĞİ 2003, ŞENTÜRK-KARTAL 2004.

yapısal incelemeye oldukça müsaittir.² Fakat Dîvân edebiyatının beraberinde getirdiği kültür bu dönem şiirini ele alırken tek bir yöneme bağlı kalmayı sakıncalı kılmaktadır. Sadece tek taraflı bir inceleme metinde ortaya çıkarılması gereken unsurların örtülü kalmasına sebep olur. İşte bu açıdan modern inceleme teknikleri ile birlikte bu metinlere yaklaşımda klasik şerh³ usulünün de göz ardı edilmemesi gerekir. Nitekim yapısalılık Divan şiirinin yapısal iskeletini ortaya koyarken gelenekten gelen şerh metodumuz onun anlam incilerini de adeta bir dalgıç titizliğiyle dalıp seçerek ortaya koymaktadır.

Ancak günümüze kadar yapılan şerhlerde malzemenin çokluğu ve sahanın genişliği şerh metodunun her sahaya uygulanmadığını bize göstermektedir. *Günümüze kadar yapılmış olan çalışmalara baktığımızda özellikle şerhe dair kaynaklarda manzum sözlük şerhlerinin umumiyetle göz ardı edildiğini görmekteyiz. Halbuki, Türk edebiyatında özellikle şerh alanında manzum sözlük şerhleri ayrıca ilgilenilmesi gereken bir alan olarak dikkati çekmektedir* (KILIÇ 2006:20)⁴.

Bu çalışmada geleneksel şerh metodundan farklı olarak ancak onun imkanlarından faydalanılarak yapısalcı yaklaşımla bir inceleme yapılacaktır. Bu yaklaşımda şiiri oluşturan öğelerin yapısal iskeleti ortaya konulmaktadır. Bu açıdan Divan Edebiyatı ürünlerine bakıldığında Yapısalcı incelemeye çok uygun olduğu görülmektedir. Nitekim bu incelememiz dışında antolojilerden⁵ yaptığımız birçok denemede Divan şiirinin bu inceleme metoduna çok iyi bir şekilde oturduğunu tespit ettik.

*Beni cāndan usandırdı cefādan yār usanmaz mı
Felekler yandı āhumdan murādum şem'ı yanmaz mı*

Cān: (F.) can, ruh; hayat.
Cefā: (A.) eziyet, incitme.
Murād: (A.) İstek, dilek, maksat.
Felek: (A.) Gökyüzü, semā.
Şem': (A.) Mum.

² Yapısal incelemeler dışında anlatı türlerini ontolojik olarak da inceleyen örneklerle karşılaşmaktayız. Bunlar için bk. TÖKEL 2007, Yİ 74, USLUCAN 2001, KÖKTÜRK 2003, ISSI 1997, BAYRAM 2003, 2005.

³ Klasik şerh yöntemi konusunda ayrıntılı bilgi için bk. DOĞAN: 2006, Mengi 2007, Aydemir 2007a, 2007b, Avşar 2007, Batislam 2007, Koçoğlu, 2007, GÜMÜŞ 2007, DAĞLAR 2007, KILIÇ 2007c, Kırman 2007, Erbil 2007, Karabey-Küleççi 1990.

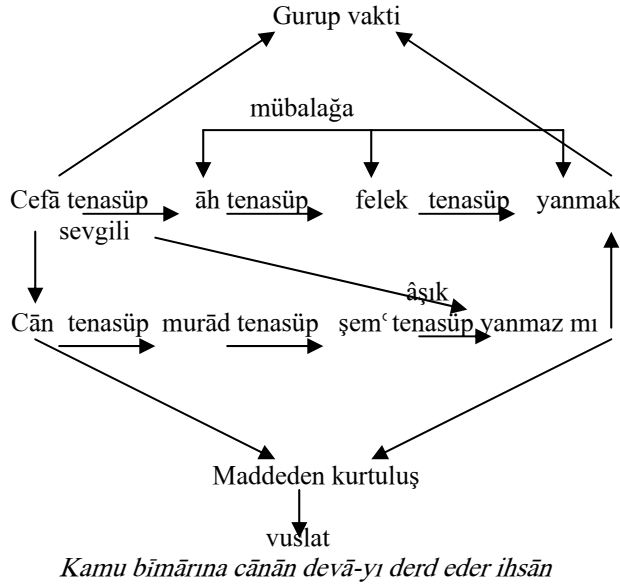
⁴ Manzum lügatler için ayrıca bakınız: KILIÇ 2006, 2007a, 2007b.

⁵ Bu yöntemi uygularken birçok farklı gazel üzerinde yöntemin uygulanabilirliği araştırılmıştır. Bu manzum örnekler için yararlandığımız antolojiler ve bazı divanlar için bk. ŞENTÜRK 2004, Aydemir 2007c, DOĞAN 2006, BATISLAM 2003, MERMER 2006, AKKUŞ 1998, BILKAN 1997, KURNAZ 1987.

Sevgili beni canımdan usandırdı, bana cefa etmekten usanmayacak mı. Âhımdan gökyüzü tutuşup yandı da dileğimin mumu hâlâ yanmayacak mı?

Sevgili âşığa sürekli cefa eder, âşığı sürekli ıstırab içinde bırakır. Âşık da bunun sonucunda ölmeyi ister. Ama âşık için bu aynı zamanda istenen bir durumdur. Çünkü sevgili cefa etse de âşığa ilgisini bu şekilde ortaya koymuş olur. Mum, dini alt yapısı ile Tanrı'dan ya da Tanrı vasıtasıyla yüce bir kişilik huzurunda bir dileğin gerçekleşmesi için yakılır. Âşık da sevgiliyle birleşme tutkusunu, dileğini bir mum yakarak gerçekleştirmek ister. Bu dileğin gerçekleşmesi için çok çabalamıştır. Bu dilek adına içinde öylesine bir ateş beslemiştir ki âşık "ah" ettiğinde içindeki ateş tüm gökyüzünü tutuşturduğu halde "dilek mumu"nu bir türlü tutuşturamaz. Bu da âşığın dileğinin gerçekleşmeyeceğine dair korkuya kapılmasına yol açar. Şair, burada olağanüstü güzellikte bir mübalağa yapmıştır. Akşam vakti ya da gün doğarken gökyüzünde oluşan kızılılık, âşığın ahının yaktığı feleklere benzetilir.

Âşığın ölümü istemesi candan vazgeçmesi maddeden kurtulması manasına gelir. Allah kulunu kendine yakınlaştırmak için bir takım denemelere tabi tutar. Madde ile mana arasında kalan kul acı çeker. Bu sınavları geçen kul artık gerçek Sevgiliye kavuşmak ister. Bu kavuşma isteği gecikince kul korkuya düşer ve bu anın bir an önce gelmesini ister.

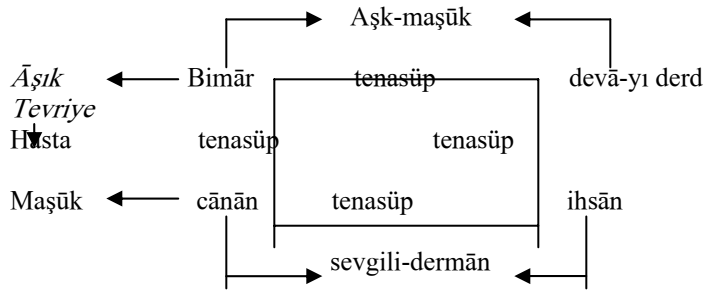

Niçün kılmaz bana dermân meni bîmâr sanmaz mı

Kamu: Hep, bütün, hepsi.
Bîmâr: (F.) hasta, sayrı.
Cânân: (F.) sevgili; Allah.
Devâ: (A.) çare, ilaç.
İhsân: (A.) iyilik etme, lutuf,bağışlama.
Dermân: (F.) çare, ilaç, güç.

Sevgili bütün âşıklarının (hastalarının) derdine bir çare bağışlar. Benim derdime niçin bir çare sunmaz. Yoksa benim âşık (hasta) olduğumu bilmez mi?

Sevgili, kendine âşık olanlara yani aşk hastalığına tutulmuşlara ilgisiyle birer derman bağışlar. Hepsini ile teker teker ilgilenir. Adeta bir doktor gibi şifa dağıtır. Ama aşkta asıl çare, ilaç aşkın kendisidir, aşkın verdiği acıdır. Sevgili, âşığa gösterdiği cefa ile birlikte bir ilgi göstermiş olur. Cefa, acı da olsa sevgilinin nazarını üzerinde hissetmesine bir delil olarak âşık derman bulur. Ancak şair burada sevgilinin ilgisizliği karşısında büyük bir acı içindedir. Onun bu ilgisizliği bu sefer de âşığı farklı bir korkuya sevk eder. Acaba sevgili, âşığın bu sevgisinden şüphe mi etmektedir. Âşık, sevgilinin derdi de olsa çekmeye razıdır. Dert çekilemeyince vahdete ulaşmak mümkün değildir.

*Gamum pinhân dutardum men dediler yâre kıl rûşen
Desem ol bî-vefâ bilmem inanır mı inanmaz mı*

Gam: (A.) keder, tasa, kaygı, dert.
Pinhân: (F.) gizli, saklanmış.

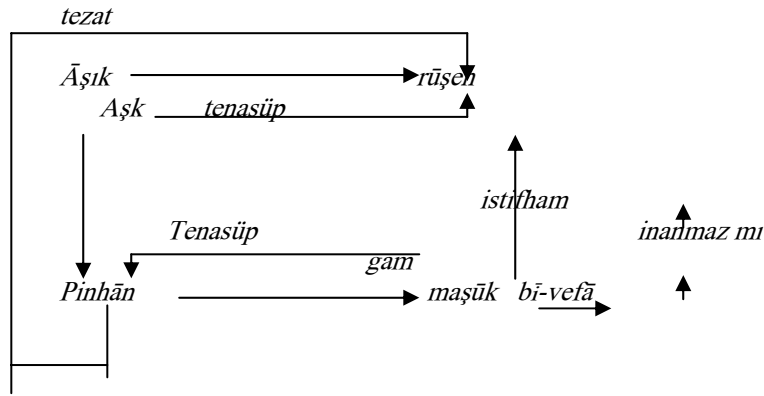
Yār: (F.) dost, sevgili.

Rūşen: (F.) aydın, parlak; belli, meydanda.

Bî-vefā: (A.) sözünde durmama.

Ben gamımı gizli tutuyordum, “sevgiliye açıkla” dediler. Bilmem, acaba açıklasam o vefâsız sevgili inanır mı inanmaz mı?

Âşık, içindeki aşkla yanar durur. Bu aşkın ıstırapıyla gam, acı çeker. İçindeki bu ateşle aşkını dillendirip durur. Âşığın bu halini gören çevredekiler bu aşktan sevgiliyi de haberdar etmesini isterler. Aslında sevgili bu aşktan haberdardır çünkü vefasızlık göstermiştir. Sevgili, vefasızdır âşiğâ hep acı verir. Aşk, çekilen acıyı bilir ama bilmezden gelir. Âşık da bu durumda kendi aşkını da görmeyeceğini düşünür. Bu yüzden umutsuzdur Ancak âşık, yine bir korku içindedir. Sevgilinin aşkını anlayıp anlamayacağını düşünüp durur.

*Şeb-i hicrân yanar cânım töker kan çeşm-i giryânım
Uyarur halkı efgânım kara bahtum uyanmaz mı*

Şeb: (F.) gece.

Hicrân: (A.) ayrılık, unutulmaz acı.

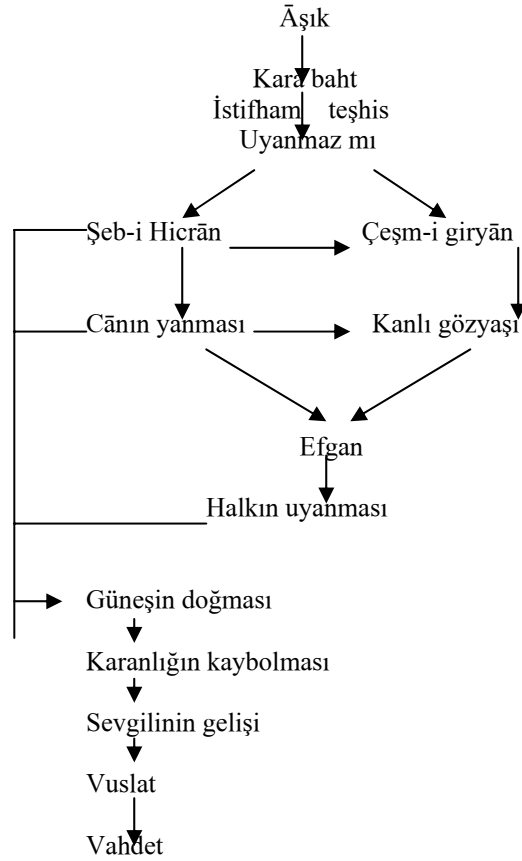
Giryân: (F.) ağlayan.

Efgân: (F.) ıstırap ile haykırma, bağırma.

Baht: (F.) talih, kader, kısmet.

Ayrılık gecesi canım yanar. Ağlayan gözlerim kanlı yaşlar döker. Haykırıp bağırmam herkesi uyandırır da kara bahtım hala uyanmaz mı?

Âşık, aşkın ve ayrılığın acısıyla karanlıklar içinde gözyaşı dökerek haykırır. Herkes bu feryatla uyanır ama hala bahtı uykudan uyanmaz. Gecenin karanlığına bir de bahtın karanlığı karışınca âşığın umutları iyice kaybolur. Bahtının uykudan uyanması sevgiliye kavuşmakla olur. Sevgili gelince karanlık kaybolur ve aydınlanır.

*Gül-i ruhsâruna karşı gözümde kanlı akar su
Habîbüm fâsıl-ı güldür bu akar sular bulanmaz mı*

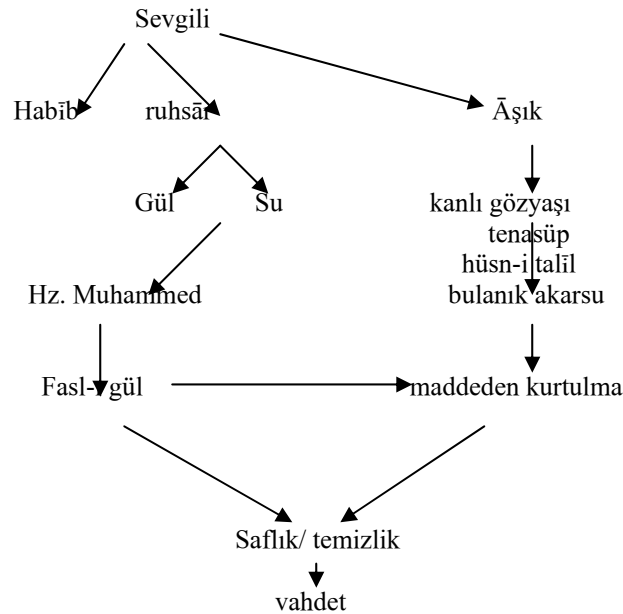

Ruhsâr: (F.) yanak.
 Habîb: (A.) sevgili, dost.
 Fasl: (A.) dört mevsimden her biri.

Yanağının kırmızı gülüne karşı gözyaşları da gözümde kanlı akar. Sevgilim bu gül mevsimi, ilkbahardır. Bu mevsimde akarsular bulanık akmaz mı?

Yanak hem gül hem de sudur. Kırmızılığı ile güle benzetilir, parlaklığı ile de su gibidir. Sevgilisinin yanağını gören âşık da gözünden kanlı yaşlar akıtır. Göz yaşının kanlı oluşu da ilkbaharda suların bulanık akışına benzetilmiştir.

Âşık, sevgilisi için kanlı göz yaşı döker. Yani kul kendini yaratan Rabbi için, ona ulaşmak için cefalar çekmiştir ve bu uğurda o kadar ağlamıştır ki artık gözünden yaş değil kan akmaktadır. Kan maddedir, kulun gözünden yani nur kaynağı olan gözden maddeyi akıtması saflığa ulaşması söz konusudur. Böylece kul Allah'a maddeden uzaklaşmakla yakınlaşır. Gül ve Habîb olan Hz. Muhammed'dir. Gül mevsiminde yani Hz. Muhammed'in zamanında da maddeden uzaklaşmak Allah'a yaklaşmak esastır. Dolayısıyla kulun maddeyi özünden atarak manaya dalması, saflığa erişmesi belirtilmiştir.

*Degüldüm ben sana mâ 'il sen etdün aklumı zâ 'il
Mana ta' n eyleyen gâfil seni görgeç utanmaz mı*

mâ 'il: (A.) bir yana eğilmiş, eğri, eğik, istekli, düşkün
zâ 'il: (A.) sona erme, sürekli olmama, ortadan kalkma.
ta' n: (A.) sövme, ayıplama.
gâfil: (A.) gaflette bulunan, ihmal eden.

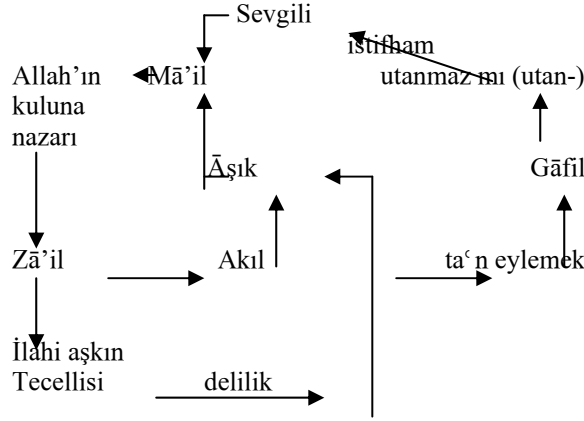
Ben sana düşkün değildim. Benim aklımı başımdan sen aldın. Beni ayıplayan kişi, acaba seni görünce beni ayıpladığına utanmayacak mı?

Âşık, delidir. Ne yaptığını, ne söylediğini bilmez. Kendinden geçmiş bir hali vardır. Kendisini önemsemeyiz. Mecnun, Leyla'nın aşkıdan öyle bir hale gelmiştir ki başında kuşlar yuva yapmaktadır. Onu görenler onunla dalga geçer, çocuklar tarafından taşla tutulur. Âşık aşkı ile bu acınası halleri yaşar.

Gafil, aşk derdine tutulmamış olandır. Aşkın ne olduğunu bilmez bu yüzden âşğın düştüğü acınacak durumdan dolayı onu ayıplar. Ancak daha sonra sevgiliyi ve güzelliğini görünce âşğın haklılığına kanaat getirir ve söylediklerinden dolayı utanır.

Beytin tasavvufi manası ise şöyledir: Allah, kullarını denemeye tabi tutar. Bu denemeyi geçeni nazarına layık bulur. Kulunun gönlünde tecelli eder. Bu tecelli ile kul masivadan kurtulur ve aklın yerini Allah'ın aşkı alır. Aşka tutulan ise artık dünya ile bağlantısını koparır. Cezbeye tutulur ve "mecnun"luk payesini edinir.

Gafil ise; gözü ve gönlü kesrete kapılmıştır. Allah'ın aşkını ve tadını bilemez durumdadır. Ahiret gününde Allah'ın huzuruna varınca, yani gerçeği anlayınca düştüğü durumu, gafleti görüp yaptıklarına utanacaktır.

*Fuzûlî rind-i şeydâdır hemîşe halka rüsvâdır
Sorun kim bu ne sevdâdur bu sevdâdan usanmaz mı*

Rind: (F.) kalender, dünya işlerini hoş gören kimse.

Şeydâ: (F.) aşktan deli divâne olmuş; şaşkın.

Hemîşe: (F.) daima, her vakit, her zaman.

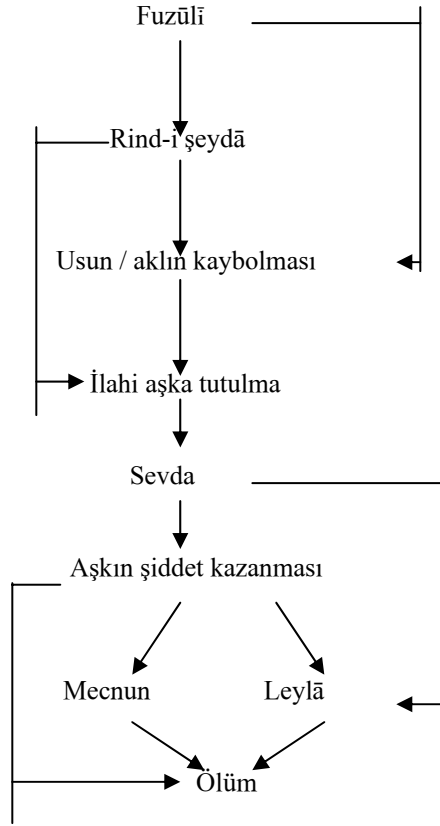
Rüsvâ: (F.) rezil, itibarsız; insanlar arasında saygınlığı azalan kişi, rezil.

Sevdâ: (F.) aşk, sevgi; aşırı sevgiden doğan bir çeşit hastalık.

Fuzûlî aşk yüzünden deli, divâne olmuş bir rinddir. Her zaman dile düşmüş, halka rezil olmuştur. Sorun bakalım bu ne biçim bir aşktır? Bu aşktan usanmayacak mı?

Yukarıdaki beyitte aşkın halleri açıklamıştır. Fuzûlî de aşk hastalığına tutulmuştur. Bu hastalığın getirdiği delilik davranışlarını göstermektedir. Bu davranışlarla da halk arasında rezil bir konuma düşmüştür. Bir kez İlahi aşka tutulan için geri dönüş yoktur ki; bu beyitte aşk “sevda” kelimesi ile ifade edilmiştir. Sevda karalığı ve aşkın çok derin boyutlarını göstermek için kullanılmıştır. Kara sevdanın sonu yoktur, vaz geçilmezdir. Bir kez kara sevdaya tutulan ancak ölümle kurtulur ki bu da “Asıl Sevgili”ye kavuşmaktır.

Beytin ikinci mısrasında “usanmaz mı” ifadesi bünyesinde aynı zamanda “us” kelimesini barındırır. Us; akıl demektir. Âşığın aynı zamanda akıllanıp akıllanmayacağını sorgular. Oysa sevda akıllanmaya ya da bıkmaya müsaade etmez.

SONUÇ:

Makalemizin başında da belirttiğimiz gibi dil insana anlaşmayı, anlamayı ve eleştiri yapma hakkını sunar. Dilin gelişme ve değişme süreci içerisinde ortaya çıkan ve her biri ayrı bir bilim dalı olan dilbilim kuramları, göstergebilim, yapısalcılık, anlambilim v.b. metinlere kendilerine, yasalarına uygun bir biçimde çözümleme getirirler. Eserin her bir parçası bir bilim dalının merceği altında ele alınır ve ortaya çıkarılan sonuçlar yine yöntemin kendi kuralları ışığında değerlendirilir.

Makalemizde Fuzûlî'nin "usanmaz mı" redifli gazelini yapısalcı yaklaşımla ele almaya çalıştık. Şiiri oluşturan kelime dünyası anlam ilişkileri de göz önünde tutularak şiirin iskeleti ortaya konuldu. Dîvân Edebiyatının geniş anlam ve kelime dünyası ile yapısal iskeletin oturtulmasına oldukça uygun malzeme içermektedir.

Kelimeler arasındaki anlam ilişkileri, mazmunlar ve edebî sanatların kullanımı yapısal çözümlemenin ipuçlarını göstermektedir.

Ancak şunu belirtmek yerinde olacaktır ki, eş süremlî bakış açısını temelde barındıran bu inceleme teknikleri, klasik incelemenin art süremlî bakış açısından yoksundur diyebiliriz. Dolayısıyla klasik inceleme bu dilbilimsel edebiyat incelemelerinin yerini tutamayacağı gibi, bu modern inceleme tekniklerinin de klasik incelemenin yerini tam anlamıyla doldurması mümkün değildir. Klasik veya modern olsun, inceleme tekniklerinin tamamı, şiir denizine daldırılan farklı büyüklükteki ve farklı nitelikteki ağlar gibidir. Yani insanoğlunun edebî metne nüfuz etme arayışları sonucu çıkan bu eleştirel bakış açıları, bu arayışı sonlandırmamış, aksine edebî metinlere ne kadar farklı inceleme teknikleriyle bakılırsa o denizden daha çok malzeme alınacağını ortaya koymuştur.

KAYNAKÇA:

- AKKUŞ, Metin 1998. *Nef'î ve Sihâm-ı Kazâ*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ARASLI, Hamid 1958. *Büyük Azerbaycan Şairi Fuzûlî*, Bakü.
- AVŞAR, Ziya 2007. "Rûhu'l- Mesnevi'de Mesnevi'nin İlk 18 Beytinin Şerh Yöntemi", *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic-*, www.turkishstudies.net, (Ed. Doç. Dr. Atabey KILIÇ-Sibel ÜST), Volume 2/3 Summer 2007, p. 59-72.
- AYDEMİR, Yaşar 2007. *Ravzî Divanı*, Birleşik Kitabevi, Ankara.
- AYDEMİR, Yaşar 2007a, "Bursalı İsmail Hakkı'nın Eserlerinden Hareketle Şiir Görüşü Ve Şiir Yazma Şekli", *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic-*, www.turkishstudies.net, (Ed. Doç. Dr. Atabey KILIÇ-Sibel ÜST), Volume 2/3 Summer 2007p. 106-121.
- AYDEMİR, Yaşar 2007b. "Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü Ve Karşılaşılan Problemler", *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, www.turkishstudies.net, (Ed. Doç. Dr. Atabey KILIÇ-Sibel ÜST), Volume 2/3 Summer 2007, p. 122-137.
- AYDIN, Kıрман 2007c, "İki Gazellik Bir Hikâyeyi Duygu Unsurları Bakımından Okumak -Dehhânî'nin 'Olur' Ve 'Eyledi' Redifli Gazelleri-" *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic-*, www.turkishstudies.net, (Ed. Doç. Dr. Atabey KILIÇ-Sibel ÜST), Volume 2/3 Summer 2007, p. 349-375.
- BATİSLAM, H. Dilek 2007, "Tokatlı Ebubekir Kânî Efendi'nin Mensur Letâifnâme Ve Hezliyyâtındaki Şerhler", *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic-*, www.turkishstudies.net, (Ed. Doç. Dr. Atabey KILIÇ-Sibel ÜST), Volume 2/3 Summer 2007, p. 148-158.
- BATİSLAM, Hanife Dilek 2003. *Hasbîhâl-i Sâfî*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- BAYRAM, Yavuz 2003. "Ontolojik Analiz Metodu ve Bir Uygulama", *Yom Sanat*, S:12, Adana.
- BAYRAM, Yavuz 2005. "Estetik, Estetikbilim Ve Necip Fâzıl'ın "Bacalar" Şiirinin

- Ontolojik Çözümü”, Aklın ve Bilimin Aydınlığında Eğitim Dergisi’nin 65.sayısında (Mayıs 2005, .105-110)
- BAYRAV, Süheyla 1998. *Yapısal Dilbilim*, İstanbul.
- CUNBUR, Müjgan 1956. *Fuzûlî Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi*, İstanbul.
- DAĞLAR, Abdülkadir 2007. “Klasik Türk Edebiyatı Şerh Gelenği ve Hacı İbrâhim Efendi’nin “Şerh-i Belâgat”ına Dair”, *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic-*, www.turkishstudies.net, (Ed. Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN-Dr. Mehmet Dursun ERDEM), Volume 2/2 Summer 2007, p. 161-178.
- DOĞAN, Muhammed Nur 2006. *Fatih Divanı ve Şerhi*, Yelkenli Yayınları, İstanbul.
- EAGLETON, Terry 1996. *Edebiyat Kuramı*, (çev. Tuncay Birkan), Ayrıntı Yayınları.
- ELBİR, Bilal 2007, “Surûrî’nin Şerh-i Şebistân-ı Ayâl’indeki Şerh Metodu Ve Hurûfilik Yansımaları”, *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic-*, www.turkishstudies.net, (Ed. Doç. Dr. Atabey KILIÇ-Sibel ÜST), Volume 2/3 Summer 2007, p. 212-229.
- ERDEM, Mehmet Dursun 2003. “Dilbilimsel Eleştiri”, *Hece Eleştiri Özel Sayısı*, Hece Yayınları, Mayıs-Haziran-Temmuz, Özel Sayı:6, Ankara.
- ERDEM, Mehmet Dursun 2003. “Ontolojik İncelemeye Dehhani’nin “eyledi” Redifli Gazeli Örneğinde Yapılsacı Bir Bakış”, *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic-*, www.turkishstudies.net, (Ed. Doç. Dr. Atabey KILIÇ-Sibel ÜST), Volume 2/3 Summer 2007, p. 254-273.
- Fuzûlî Dîvânı* 2000. Akçağ Yayınları, Ankara.
- GÜMÜŞ, Zehra 2007. “Pîrî Paşa-Zâde Mehmed B. Abdü’l-Bâkî El-Cemâlî’nin Tuhfe-i Şâhidî Şerhi: Tuhfe-i Mîr”, *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic-*, www.turkishstudies.net, (Ed. Doç. Dr. Atabey KILIÇ-Sibel ÜST), Volume 2/3 Summer 2007, p. 296-312.
- ISSI, A. Cüneyt 1997. “Turgut Uyar’ın “Göge Bakma Durağı” Başlıklı Şiirinde Bir Matrise Ulaşma Serüveninin Ontolojik Analiz Metoduyla Takibi”, *Yedi İklim* S. 90, Eylül, s. 43-49
- İPEKTEN, Haluk 2000. *Fuzûlî- Hayatı-Sanatı- Eserleri*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- KARABEY, Turgut-KÜLEKÇİ, Numan 1990. *Sünbül-zâde Vehbî-Tuhfe (Farsça-Türkçe Manzum Sözlük)*, Erzurum.
- KILIÇ, Atabey 2006. “Manzum Sözlüklerimizden Subha-i Sıbyân Şerhi Hediye-tü’l-İhvân”, *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic-*, www.turkishstudies.net, (Ed. Mehmet Dursun ERDEM), Volume 1/1 Fall 2006, p. 19-28.
- KILIÇ, Atabey 2007a. “Denizlili Mustafa B. Osman Keskin Ve Eseri Manzûme-i Keskin”, *Turkish Studies – International Periodical For The Languages,*

- Literature And History Of Turkish Or Turkic-*, www.turkishstudies.net, (Ed. Doç. Dr. Atabey KILIÇ-Sibel ÜST), Volume 2/3 Summer 2007, p. 340-348.
- KILIÇ, Atabey 2007b. "Türkçe- Farsça Manzum Sözlüklerden Tuhfe-i Vehbi", *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic-*, www.turkishstudies.net, (Ed. Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN-Dr. Mehmet Dursun ERDEM), Volume 2/2 Summer 2007, p. 410-475.
- KILIÇ, Atabey 2007c. "Altıparmak Mehmed Efendi Ve Şerh-i Telhîs-i Miftâh'ında Şerh Metodu", *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic-*, www.turkishstudies.net, (Ed. Doç. Dr. Atabey KILIÇ-Sibel ÜST), Volume 2/3 Summer 2007, p. 332-339.
- KOÇOĞLU, Turgut 2007. "Nâbî'nin "Gelür Gider" Redifli Bir Gazeline Walter G. Andrews Ve İskender Pala Tarafından Yapılan İki Şerhin Metot Açısından Mukayesesi", *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic-*, www.turkishstudies.net, (Ed. Doç. Dr. Atabey KILIÇ-Sibel ÜST), Volume 2/3 Summer 2007, p. 376-385.
- KÖKTÜRK, Şahin 2003. "Bayburtlu Zihni'nin Bir Koşmasının Ontolojik Analiz Metoduyla İncelenmesi", *Millî Folklor*, S.60, Ankara, ss.170-178.
- KÖPRÜLÜ, M. Fuat 1931. *Eski Şairlerimiz Divan Edebiyatı Antolojisi*, İstanbul.
- KURNAZ, Cemal 1987. *Hayâlî Bey Divanı Tahlili*, KTB. Yay. Ankara.
- MAZIOĞLU, Hasibe 1956. *Fuzûlî-Hâfiz, İki Şair Arasında Bir Karşılaştırma*, Ankara.
- MENGİ, Mine 2003. *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- MENGİ, Mine 2007, "Metin İncelemesi Aşamaları, Terimleri Ve Bunlardan Biri: Metin Tahlili", *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic-*, www.turkishstudies.net, (Ed. Doç. Dr. Atabey KILIÇ-Sibel ÜST), Volume 2/3 Summer 2007, p. 407-417.
- MERMER, Ahmet 2006. *Türkî-i Basît ve Aydınlı Visâlî'nin Şiirleri*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ŞENTÜRK, Ahmet Atillâ 2004. *Osmanlı Şiiri Antolojisi*, YKY Yayınları, Ankara.
- ŞENTÜRK, Ahmet Atillâ-KARTAL, Ahmet 2004. *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergah Yayınları, İstanbul.
- TARLAN, Ali Nihat 1998. *Fuzûlî Dîvânı Şerhi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- TÖKEL, Dursun Ali, Yİ 74. "Ontolojik Analiz Metodu ve Bu Metodun Baki'nin Bir Gazeline Uygulanışı", *Yedi İklim*, S. 74.
- TÖKEL, Dursun Ali 2007. "Divan Şiiri'ne Modern Metin Çözümleme Yöntemlerinden Bakmak" *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic-*, www.turkishstudies.net, (Ed. Doç. Dr. Atabey KILIÇ-Sibel ÜST), Volume 2/3 Summer 2007, p. 535-555.
- USLUCAN, Fikret 2001. "Cahit Sıtkı Tarancı'nın "Değirmen" Şiirine Ontolojik Analiz Metoduyla Bir Yaklaşım Denemesi", *Hece*, Ekim 2001, S. 58, ss.71-78.

-
- VARDAR, Berke 2002. *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Yayınları, İstanbul.
- YEŞİRGİL, Nevzat 1952. *Fuzûlî- Hayatı-Sanatı- Şiirleri*, İstanbul.